

Tízéves az Alkalmazott Név kutatás konferenciasorozat

2021. október 18-án, hétfőn *Alkalmazott Név kutatás 2021: Tíz év távlatából* címmel jubileumi konferenciának volt házigazdája az ELTE Bölcsészettudományi Kara. A konferenciasorozatot az ELTE BTK Magyar Nyelvtudományi és Finnugor Intézete, a Károli Gáspár Református Egyetem Magyar Nyelvtudományi Tanszéke és a Magyar Nyelvtudományi Társaság indította útjára 2012-ben (akkor még *Névtan és terminológia* címen). Az egyes alkalmakra azóta évente, a két szervező egyetemen felváltva kerül sor. A rendezvénysorozat szorosan kapcsolódik egyrészt az ELTE-n nagy hagyományokra visszatekintő névtani kutatásokhoz (az 1970-es években megformálódott, Hajdú Mihály nevével fémjelzett, intézményi határokon túlnyúló Név kutató Munkaközösség hagyományaihoz, illetve az ugyanezekhez köthető *Névtani Értesítő* szellemi-szakmai köréhez), másrészt a Károli Gáspár Református Egyetem Terminológiai Kutatócsoportjának (TERMIK) tevékenységéhez.

A szervezők célja a konferenciasorozat létrehozásával az volt, hogy saját fórumot, egyben pedig kapcsolódási lehetőséget biztosítsanak az alkalmazott névtannal foglalkozó, különféle területekről érkező kutatók számára, hozzájárulva ezáltal a nemzetközi szinten is viszonylag új diszciplínának számító alkalmazott névtan hazai kibontakozásához, formálódásához. (Az alkalmazott névtan jellemző területeiről, eddigi irodalmáról és eredményeiről bővebben l. Raátz, 2015.) A konferenciasorozat évente megrendezett alkalmi ezért egy-egy átfogó alkalmazott névtani téma köré szerveződtek. Ilyen volt a névtannak a terminológiához (2012), illetve e kettőnek a fordítás tudományához és gyakorlatához (2014, 2020) fűződő kapcsolata; az alkalmazott névtani kutatásoknak a helynevek hivatalos használatában és standardizációjában (2013), valamint a személynevekkel összefüggő jogi és államigazgatási kérdésekben való hasznosíthatósága (2015); a névadás, névhasználat és az identitás összefüggései (2016); a tulajdonnevek szótári feldolgozása, névtan és lexikográfia kapcsolata (2017), valamint a nevek tudományos és laikus megítélése, kezelése és alkalmazása (2018, 2019).¹

Az előadók felkérésekor a szervezők tudatosan törekszenek a tudományok közötti kapcsolatok kiépítésére és erősítésére, ezért az előadások között a névtani, illetve nyelvtudományi mellett irodalom-, történet- és könyvtartudományi, jogi, térképészeti stb. megközelítések is helyet kaptak. További fontos célja a konferenciasorozatnak a névtani eredmények széles körű alkalmazhatóságának feltárása és bemutatása, a gyakorlati szférához kötődő szálak szorosabbra fűzése és az esetleges jövőbeni együttműködések megalapozása. Ennek jegyében a

¹ Az egyes konferenciák programjának elérhetősége: <https://nyelvtort.elte.hu/content/alkalmazott-nevkutatatas.t.20167?m=6479>, <https://btk.kre.hu/nyelveszet/index.php/terminologiai-kutato csoport-termik/nevtan-es-terminologia>

szervezők a konferenciák programjába több alkalommal egy-egy kerekasztalt is beillesztettek, melyekre az aktuális témakörrel foglalkozó kutatók mellett a szakma gyakorló képviselőit is meghívták résztvevőként (pl. fordítókat, terminológusokat, jogi és államigazgatási ügyekkel foglalkozó szakembereket).

Az idei konferencia a jubileum alkalmából az elmúlt évtizedben középpontba állított témaköröket idézte meg egy-egy előadással, három szekcióban. Farkas Tamás (ELTE BTK) nyitóelőadása a mai magyar alkalmazott névtan kapcsolatrendszerét, területeit, témáit, megközelítésmódjait és eddigi eredményeit összegezte, rávilágítva e fiatal terület sokszínűségére is. Raácz Judit (NYTK) – egy másik kerek évfordulóról megemlékezve – az idén ötvenéves *Magyar utónévkönyv* (Ladó, 1971) történetét és napjainkban is érzékelhető gyakorlati hatását mutatta be, részletesen kitérve a kiadvány megjelenése előtti időszak azon jellemzőire és körülményeire, amelyek szükségessé tették a szótár elkészültét. A személynévhasználat jogi szabályozásának témaköréhez kapcsolódott Szalayné Sándor Erzsébet (AJBH) előadása is. A Magyarországon élő nemzetiségek jogainak védelmét ellátó biztoshelyettes gyakorlati szemszögből értékelte a nemzetiségi nyelven való egyéni névhasználat hazai jogi és államigazgatási lehetőségeit, illetve megvalósulását, egy, a hivatal által végzett felmérés tanulságait is figyelembe véve.

A második szekció első előadásában Gáspár Attila (UniPd / KRTK KTI) és Pető Rita (KRTK KTI) a családneveknek a társadalmi mobilitás mérésében való felhasználhatóságára mutattak példát: számos egyetemi és akadémiai névsorban kiszámították a családnevek formai (-y-os nevek), statisztikai (pl. leggyakoribb, illetve növekvő gyakoriságú nevek) és egyéb szempontok alapján létrehozott csoportjainak arányát, ez alapján értékelve az adott neveket tipikusan viselő társadalmi réteg átlagos mobilitását. A következő előadó, Kecskés Judit (ME BTK) egy sajátos névfajta, a Miskolci Egyetemen és jogelődjein használt ún. *alias*-os nevek több évszázada élő hagyományán keresztül közelítette meg a személynév és az identitás viszonyát, rámutatva a többnyelvű környezet, a névvisező etnikai identitása és a név nyelvi eredete közti összefüggésekre. A szekciót záró előadásban Parapatics Andrea (PE MFTK) az idegen nevek filmszinkronbeli kiejtésével kapcsolatos problémákat feltáró, szinkronszínészekkel folytatott interjúk alapján készült vizsgálatának tanulságait osztotta meg a közönséggel, rámutatva a megrendelő és a rendező kívánságának, a felkészülési idő és az ismételt felvételre való lehetőség hiányának, valamint az előképzettség nélküli színészek alkalmazásának minőséget gyengítő hatásaira.

A zárószekció első előadója, Takács Judit (EKKE BMK) a márkanevek tulajdonneveken belüli helyével foglalkozott, áttekintve és értékelve a névfajtára vonatkozó, a márkakutatásához képest szerény mennyiségű névtani szakirodalom megállapításait, egyúttal tisztázni kívánva a névfajtaival kapcsolatos terminusok (*márkanév, terméknév, árunév, cégnév, kereskedelmi név*) jelentését, használati körét és egymáshoz való viszonyát. Bárh M. János (ELTE BTK) a 20. század

második felében zajló országos helynévgyűjtő mozgalom eredményeinek mai, online közzétételét és térképi megjelenítésének lehetőségeit, módszereit mutatta be a résztvevőknek a Bács-Kiskun megyei helynévanyagot feldolgozó, általa létrehozott online rendszer példáján. A konferencia utolsó előadásában Bölcsei Andrea (KRE BTK) és Fóris Ágota (KRE BTK) a névtan, a nevezéktan és a terminológia egymáshoz való bonyolult, többrétegű viszonyát tárgyalta, ráirányítva a figyelmet témáik és megközelítésmódjaik érintkező területeire és különbségeire.

A konferencia előadásainak írott változata a korábbi alkalmak anyagaihoz hasonlóan a Névtani Értesítőben lesz olvasható. A konferenciasorozat a szervezők szándéka szerint a jövőben is folytatódik, építkezve az elmúlt évtized tapasztalaiból, tovább szélesítve a máris igen gazdag és szerteágazó kapcsolatrendszer a nevekkel különböző szempontokból foglalkozó tudományok és a gyakorlati szféra képviselői között.

Irodalom

Ladó J. (1971). *Magyar utónévkönyv*. Budapest: Akadémiai Kiadó.

Raácz J. (2015). Alkalmazott névtan. In: Farkas T. & Slíz M. (szerk.), *Magyar névkutatás a 21. század elején*. Budapest: Magyar Nyelvtudományi Társaság & ELTE Magyar Nyelvtudományi és Finnugor Intézet. 227–247.

SLÍZ MARIANN

ELTE Eötvös Loránd Tudományegyetem Magyar Nyelvtudományi és Finnugor Intézet

sliz.marianna@btk.elte.hu

<http://orcid.org/0000-0001-5959-1018>